

TALLINNA ÜLIKOOL

Loodus- ja
terviseaduste instituut

Kinnitatud TLÜ loodus- ja terviseaduste instituudi

nõukogu 21.02.2024. otsusega nr 1-6/17

**LOODUS- JA TERVISETEADUSTE INSTITUUDI
LÕPUTÖÖDE JA ÜLIÕPILASTÖÖDE
VORMISTAMISE NÕUDED**

Tallinn 2024

Sisukord

Sisukord	2
1. Sissejuhatus.....	3
2. Lõputööde koostamine ja juhendamine	4
2.1. Lõputöö maht ja teema valik.....	4
2.2. Juhendaja roll	5
2.3. Hea teadustava ja eetilised nõuded uurimistööle	6
3. Lõputöö vormistamine	8
3.1. Lõputöö struktuur	8
3.2. Pealkirjad.....	10
3.3. Lehekülje ja teksti kujundus.....	11
3.4. Tabelid ja joonised	11
3.5. Lisad	13
3.6. Lühendid, arvud, valemid ja loetelud.....	13
3.7. Empiiriliste andmete esitamine töös	15
3.7.1. <i>Statistilise andmestiku esitamine</i>	15
3.7.2. <i>Kvalitatiivse sisuanalüüsi andmestiku esitamine</i>	17
3.8. Keel ja stiil	18
4. Viitamine ja kasutatud allikate loetelu.....	18
4.1. Peamised reeglid	19
<i>Viitamine</i>	19
4.1.1. <i>Kasutatud allikate loetelu</i>	20
4.1.2. <i>Vahendatud viitamine</i>	23
4.2. Allikate kasutamine tekstis: refereerimine ja tsiteerimine	23
5. Retsenseerimine	26
6. Lisad.....	27

1. Sissejuhatus

Juhend sätestab tasemeõppe esimese ja teise astme lõputööde ja üliõpilastööde vormistamise nõuded Tallinna Ülikooli loodus- ja terviseteaduste instituudi (*edaspidi* LTI) õppekavadel. Tallinna Ülikooli (*edaspidi* TLÜ) lõpetamise ja lõputöö kaitsmise korda reguleerib Tallinna Ülikooli õppekorralduse eeskiri (*edaspidi* TLÜ ÕKE § 26, 27, 34).

Juhendist eraldi sätestatakse iga õppekava ja/või eriala põhiselt lõputööde eesmärgid, õpitulemused ja hindamiskriteeriumid, teema valik ja kooskõlastamine, uurimisprojekti esitamise nõuded, kaitsmise protseduurid. Lõputöö vormistamise juhendis on läbivalt tuginetud APA-standardile, seda siiski mõningate üliõpilastööde jaoks tehtud eranditega ja õppekava- põhiste erisustega. Seega saab ja tuleb siinses juhendis mittereguleeritud juhtudel või detailsemate juhiste saamiseks samuti lähtuda kehtivast [APA-standardist](#).

Juhendis toodud nõuded vormistamisele (v.a töö struktuur), viitamisele ja kasutatud allikate kirjete loetelule on aluseks LTI õppekavadel ka madalama tasandi kirjalikele üliõpilastöödele (referaat, seminaritöö, uurimisprojekt vms). Neile kehtib juhendis toodud vormistuslik suunis, ent koostamise ja kaitsmisega seotud regulatsioonid võivad erineda.

2. Lõputööde koostamine ja juhendamine

Lõputöö on üliõpilase iseseisvalt teostatud uurimistöö, mis annab võimaluse süvendatult tutvuda õpitava eriala erinevate valdkondade ja lähenemistega, rakendada uurimismeetodeid, arendada oskusi uurimuse läbiviimiseks. Loodus- ja terviseteaduste instituudi (edaspidi *LTI*) õppekavadel on lõputöö üldjuhul empiiriline uurimus. Kirjanduse süstemaatilisel ülevaatel, rakenduslikul uurimisprojektil, haridustehnoloogilisel uuringul (nt tegevusuuringul) vms põhinev lõputöö peab olema kooskõlastatud õppekava juhiga.

Üliõpilase ülesanded lõputöö koostamisel on:

- 1) koostada uurimistöö tegevuskava, otsida ja läbi töötada teemakohane kirjandus ning vormistada uurimistöö tulemused korrektseks lõputööks;
- 2) esitada lõputöö osad juhendajale lugemiseks ja kommenteerimiseks vastavalt kokkulepitud tegevuskavale;
- 3) esitada üksuse poolt määratud tähtjaks nõuetekohaselt vormistatud lõputöö.

2.1.Lõputöö maht ja teema valik

Lõputöö mahud sõltuvad õppekavast, õppekava versioonist ja seal välja toodud ainepunktidest. Üldiseks juhiseks on, et lõputöö põhiosa (töö ilma lisadeta) lehekülgede arv peaks olema nii suur kui vajalik ning nii väike kui võimalik. Teoreetilise ja empiirilise osa pikkus võiks töös olla enam-vähem võrdne, lähtuda juhendaja soovitusel. Juhinduda tuleks järgnevalt:

1. Bakalaureusetöö (12 EAP) maht on orienteeruvalt 30-40 lehekülge ilma lisadeta.
2. Magistritöö (15-24 EAP) maht on orienteeruvalt 30-60 lehekülge ilma lisadeta.
3. Bakalaureuse- ja magistritöö maht ei tohi ületada 10% eriala soovituslikust maksimaalsest mahust.

Lõputöö teema valimisel lähtutakse valdavalt TLÜ loodus- ja terviseteaduste instituudi õppejõudude või teadurite pakutud temadest ning nende uurimisvaldkondadest, vastavalt erialal rakendunud tavale. Õppekava juht abistab üliõpilast vajadusel sobiva juhendaja leidmisel. Teema lõplik valik toimub koostöös juhendajaga. Teema võib tuleneda ka üliõpilase enda huvidest juhul kui leitakse teemat valdav ja seda teemat juhendama nõustuv juhendaja. Teemat valides lähtutakse käsitletavast probleemist, mistõttu käib teema valimine käsikäes

kirjanduse vahendusel probleemistikku süvenemisega. Esialgne teema võib täpsustuda uurimisprojekti koostamise ja uurimistöö käigus. Teema valikul tuleb arvestada õppekava eesmärgi ja õpiväljundeid, mille saavutamist peab lõputöö toetama.

2.2.Juhendaja roll

Kuigi lõputöö on üliõpilase individuaalne iseseisev töö, toimub see koostöös juhendajaga. Juhendaja roll on suunav. Juhendaja ülesanded on:

- 1) abistada üliõpilast teema valikul, uurimisprobleemi sõnastamisel, meetodite valikul, teemakohase kirjanduse ja muude allikate valikul ning teadusliku usaldusvääruse tagamisel;
- 2) kooskõlastada uurimistöö tegevuskava, nõustada, juhendada ja konsulteerida üliõpilast uurimistöö tegemise protsessis selle kõikidel etappidel;
- 3) kontrollida uurimistöö vastavust sisulistele ja vormilistele nõuetele ning kinnitada allkirjaga nõuetele vastava lõputöö kaitsmisele lubamist.

Lõputöö juhendajaks on reeglina vastava eriala õppejõud või teadur. Juhendamisest on õigus keelduda juhul, kui õppejõu õpetamiskoormus on täidetud või lõputöö teema ei kattu õppejõu uurimisvaldkonnaga.

Lõputöö teema/projekti ja juhendaja (sh kaasjuhendajad) kooskõlastab esitatud allkirjastatud avalduste alusel õppekava juht/eriala komisjon. Teemad ja juhendajad kinnitatakse ÕIS-s. Juhendaja ja üliõpilane lepivad kokku lõputöö koostamise ajakava.

Juhendajal ja üliõpilasel on õigus algetada koostöö lõpetamine erimeelsuste tõttu, esitades põhjendatud avalduse õppejuhile. Juhendajal on õigus lõpetada üliõpilase juhendamine, kui üliõpilane ei pea kokkulepitud tähtaegadest kinni, rikub uurimistöö eetikanõudeid või eirab juhendajapoolseid soovitusi.

Üliõpilane peab saatma oma lõpliku kirjaliku töö juhendajale hiljemalt üks nädal enne töö esitamise tähtaega läbi plagiadituvastussüsteemi.

2.3. Hea teadustava ja eetilised nõuded uurimistööle

Iga lõputööd teostav üliõpilane ja tema juhendaja on seotud uurimiseetikaga. Kõiki uurimistöösse kaasatud tuleb kohelda väärkuse ja austusega ning uurimistöö tuleb teostada viisil, mis ei kahjustaks uuringus osalejaid, tagada elukeskkonna hoidmine, loomade heaolu või ärisaladusega seonduva info konfidentsiaalsus.

Uurimuse teostamisel peab olema tagatud selle teaduslik kvaliteet ja eetilisus. Järgima peab head teadustava ja erialaseid eetikakoodekseid, need on sõnastatud institutsionaalsetes kokkulepetes:

- [Eesti hea teadustava](#);
- [TLÜ hea teadustava](#) ning seda käsitlevad koodeksid ja juhendmaterjalid;
- teadusuuringute eetika põhiseisukohad on (leitavad [Euroopa teaduse eetikakoodeksist](#)).

Juba uurimistöö kavandamisel ja tegevuskava koostamise protsessis tuleb mõelda ja käsitleda privaatsuse, anonüümsuse, konfidentsiaalsuse, andmete kasutamise ja omandiõiguse, kaasautorluse, osalejate uuringust informeerimise ja teadvustatud nõusoleku, tulemuste esitamise ning konkreetset uurimiseks võetud teemaga ja planeeritava meetodikaga seotud eetilisi küsimusi.

Peamine fookus peab olema sellel, kuidas kõige paremini tasakaalustada uuringu eesmärke, osalejate vajadusi ja konkreetset kontekstis kehtivaid eetikajuhiseid. Lõputöö teostaja peab tagama, et osalejad mõistavad riske ja eeliseid, kui nad otsustavad uuringus osaleda ning rakendama asjakohaseid meetmeid ja andmetega ümberkäimise tavasid, mis austavad osalejate õigusi ja privaatsust. Hoolikalt on vaja läbi mõelda kuidas ja millises mahus osalejad kavandatavasse uuringusse panustavad, sellest kasu saavad või sellest kahju võivad saada. Eriti tähelepanelik peab olema, kui uuritakse haavatavaid isikuid või kui uuringus osalemisega võivad kaasneda riskid inimese tervisele ja heaolule.

Uurimuses osalemine peab olema vabatahtlik, igal isikul on õigus uuringus mitte osaleda või katkestada osalemine. Neid ei tohi selleks ühelgi viisil sundida ja nad peavad saama uurimisprojekti kohta piisava informatsiooni, et langetada teadlik valik oma osaluse suhtes. Vastavasisuline informatsioon peab olema uuritavatele kättesaadav neile saadetavas uuringu

kutses ja/või küsitluse sissejuhatavast tekstis (pöördumine esitada näitena lõputöö lisas ja informatsioonina metoodika kirjelduses).

Järgnevalt on ära toodud mõned olulisemad reeglid, mis otseselt puudutavad üliõpilastöid:

Lubamatu on kasutada teiste autorite andmeid, tekste ja tsitaate algallikale viitamata. Lisainfo plagiaadi erinevatest vormidest on leitav [TLÜ veebilehelt](#).

1. Lõputöö kirjutamisel ei ole lubatav kasutada tehisintellekti, autorideklaratsioonis kinnitab üliõpilane töö iseseisvalt koostamist. Kui tehisintellekti kasutatakse uurimuse osana, tuleb sellele [nõuetekohaselt viidata](#).
2. Mõne teise uurimuse raames kogutud andmete kasutamisel/analüüsimisel oma töös, peab olema luba andmete valdajalt. Andmete fabritseerimine ja võltsimine on lubamatu.
3. Juhul kui mõõtmisvahendi autoriõigused ei kuulu lõputöö autorile, ei avaldata reeglina lõputöös mõõtmisvahendit täies mahus. Autoriõigustega kaitstud mõõtmisvahendit ei kasuta üliõpilane ilma loata väljaspool lõputööks vajaliku uurimuse läbiviimist.
4. Uuritavate isikute isiklike andmete, fotode, videosalvestuste, joonistuste jm materjalide avaldamiseks peab olema vastava isiku või tema ametliku hooldaja kirjalik nõusolek.
5. Metoodika ja instrumendi valikul tuleb hoolikalt hinnata nendega kogutavate andmete vajalikkust, et vältida põhjendamatu uuringus osalejate häirimist ja koormamist. Andmete kogumisel peab eelistama isikust lahti seotud andmete kogumist.
6. Kui uuringus on tingimata vajalik kasutada tundlikke või eriliigilisi isikuandmeid või isikuandmeid või kui kogutud andmeid on uurijal võimalik seostada konkreetse(te) isiku(te)ga tuleb konsulteerida juhendajaga tööle eetikakomitee kooskõlastuse taotlemist (näit Tallinna Ülikooli eetikakomitee, Tervise Arengu Instituudi inimuuringute eetikakomitee) ning saadud luba lisada lõputöö lisasse.
7. Isikuandmete kogumise ja töötlemise regulatsioon on kirjas [isikuandmete kaitse seaduses](#) ning olulisemad juhised, mis käsitlevad isikuandmeid ja nende töötlemist teadustöös on kättesaadavad andmekaitse juhendis [Isikuandmete töötlemine teadustöös](#). Inimuuringuid käsitlevates töodes hinnatakse ja kirjeldatakse uuringu eetilisi aspekte.

3. Lõputöö vormistamine

Lõputöö vormistamise juhendis on tuginetud peamiselt APA-standardile, mõningate õppekava põhiste erisustega (vastavad märkused toodud juhendis). Juhendis mittereguleeritud juhtudel või detailsemate juhiste saamiseks tuleks lähtuda kehtivast [APA-standardist](#).

3.1.Lõputöö struktuur

LTI õppekavadel on lõputöö reeglina empiiriline uurimus. Kui erialal on aktsepteeritud, võib lõputöö olla ka teoreetiline uurimus või rakenduslik (arendus)töö. Nendel juhtudel erineb ka lõputöö struktuur empiirilise uurimuse omast, kuna need ei sisalda empiiriliste andmete kogumist ja/või analüüsi. Teoreetilise ja rakendusliku töö struktuuri valikul tuleks juhinduda erialal kinnistunud tavadest ja seda tüüpi uurimustele seatud nõuetest. Teoreetiline töö põhineb kirjandusallikatel ja/või matemaatilistel arvutustel. Lõputööna ei aktsepteerita referatiivseid ülevaateid, mis piirduvad olemasolevate teadmiste reprodutseerimisega. Rakenduslik töö seisneb mõnede praktiliste ülesannete lahendamises.

Empiirilise uurimuse korral peab uurimuse struktuur vastama järgnevale töö osade jaotusele:

Tiitelleht – lõputöö esimene lehekülg, mis sisaldab formaalset informatsiooni. Tiitellehe vormistamise näidis on toodud Lisas A.

Resümee – uurimuse eestikeelne lühikokkuvõte. Teksti pikkus on 150-250 sõna, vormistatud ühe lõiguna koos lõputöö pealkirja ja autori nimega, mis on paigutatud jaotise pealkirja alla rea keskele joondatuna. Lõputöö pealkiri resümees esitatakse tavalises (mitte suurtähtedega), paksus kirjas. Resümee lõppu lisatakse kuni viis uurimuse sisu kirjeldavat märksõna. Ainevaldkonna märksõnade leidmiseks võib kasutada [Eesti märksõnastikku](#) või lähtuda sarnase teema teadusartiklite märksõnadest. Resümee vormistamise näidis on toodud Lisas B.

Abstract – uurimuse ingliskeelne lühikokkuvõte (eestikeelse pealkirja, lühikokkuvõtte ja märksõnade (*Keywords*) tõlge) koos autori nimega (teksti pikkus on samuti 150-250 sõna).

Sisukord – soovitavalt ühel lehel, välja tuuakse kolme tasandi pealkirjad.

Sissejuhatus – uuritava probleemi iseloomustus, selle uurimise olulisus ja uurimisküsimuste/hüpoteeside püstitamine, töö eesmärk. Tuuakse välja töö peamised

teoreetilised lähtekohad ning antud töö uudsus, erilisus ja tähtsus varasemate uurimuste kontekstis. Sissejuhatus võib sisaldada ka infot ja/või tänu koostööpartneritele või rahastajatele.

Teoreetiline taust – antakse ülevaade olulistest teemakohastest käsitlustest ja uurimustest. Sisu parema loetavuse edasiandmiseks on soovitatav kasutada alajaotisi (teise kuni kolmanda tasandi pealkirju). Oma seisukohti tuleb toetada viidetega teooriatele ja empiirilistele uuringutele. Teoreetilises ülevaates peab eelkõige tuginema loetud allikatele. Vahendatud (kaudseid) viiteid kasutatakse üksnes põhjendatud erijuhtudel, mille kooskõlastab üliõpilane juhendajaga.

Empiiriline uurimus:

- *Uurimuse eesmärk.*
- *Uurimisküsimused ja/või hüpoteesid* – nende põhjendused koos viidetega varasematele uurimustele või teooriale.
- *Metoodika* – kasutatud uurimismeetodi ehk empiirilise materjali kogumise, töötlemise ja analüüsi (sh valimi, mõõtmisvahendi(te) ja protseduuri(de)) kirjeldus, k.a. uuringuala kirjeldus ja kaardimaterjal.
- *Tulemused* – uurimistulemuste üldine kirjeldus (nt keskmised, standardhälbed, sagedusjaotused, reliaabluse näitajad jms; tsitaadid ja refereeringud intervjuudest, vaatlusmärkmetest ja muudest tekstidest, jms) ja tulemuste esitamine soovitatavalt uurimisküsimuste ja/või hüpoteeside kaupa. Vajadusel esitatakse andmeid tabelite ja/või joonistena.

Arutelu – uurimuse tulemuste kõrvutamine varasemate teadusuuringute, teooriate ja muu taustamaterjaliga, mida on kasutatud töö teoreetilise osa kirjutamisel; tulemuste usaldusväarsuse, piirangute ning olulisuse väljatoomine koos autoripoolsete seisukohtadega edasise uurimise võimaluste kohta. On hea tava, et arutelu osas ei võeta kasutusele varem töös viitamata allikaid ning ka töö teoreetilises osas viidatud allikaid ei tooda välja päris sama sõnastusega. Hoiduda tuleks poleemikast, triviaalsustest, loosungitest.

Kokkuvõte – annab võimaluse lühidalt üldistada töös käsitletud materjali. Kokkuvõte on vajalik näiteks siis, kui on tegemist mitme katseseeriaga või uurimise etapiga ning

iga katseseeria või etapi tulemustele järgneb arutelu. Kui töö tulemused võetakse kokku arutelus, siis eraldi kokkuvõtet töösse ei lisata.

Kasutatud allikad – loetelu kõigist töös viidatud allikatest ja materjalidest. Viidete arv sõltub teema ulatuslikkusest ja allikate rohkusest selles valdkonnas. Tööd ei ole vaja viidetega üle koormata, oluline on viidatud allikate asjakohasus ja sisuline läbitöötatus.

Lisad – paigutatakse töö lõppu pärast kasutatud allikate loetelu ja sisaldab lisamaterjali, mis toetab töö sisu, kuid mida oleks segav või sobimatu tekstis endas esitada. Lisades tuuakse töö mõistmiseks ja hindamiseks vajalikud täiendavad ja illustreerivad andmeanalüüsi tulemused (sh tabelid ja/või joonised; intervjuude sisuanalüüsi materjal, näited, joonistused jms). Lisades tuuakse ka intervjuukava, vaatluslehed, kasutatud mõõtmisinstrument (kui on enda loodud originaalinstrument, siis esitatakse instrument täies mahus) või näide instrumendist (autoriõigusega kaitstud skaalade puhul), vajadusel mõõtmisinstrumendi kasutamise luba. Samuti peab lisades tooma ära uuringus osalenute informeerimise ja teadliku nõusoleku vormid. Lisade arv ja maht peaks olema põhjendatud.

Töö osana (kogu töö kõige viimane, numereerimata lehekülg) esitab üliõpilane **autorideklaratsiooni ja lihtlitsentsi**, vorm on kättesaadav [LTI veebilehel](#). Kuna autorideklaratsioon ja lihtlitsents ei ole otseselt töö osa, siis seda ka sisukorras välja ei tooda.

Töö struktuuri esimese tasandi pealkirjad algavad uuel lehel. Töö järgnevad alajaotised ehk teise tasandi pealkirjad ning kõik sellest madalama tasandi jaotised järgnevad samal lehel.

3.2. Pealkirjad

APA stiilis on viis pealkirja taset (ehk töö jaotist või osa). Üliõpilastöös kasutatakse enamjaolt ja sisukorras tuuakse ära neist kolm esimest tasandit. Iga järgneva tasandi pealkiri on eelneva tasandi alapealkiri. Töös kasutatavate pealkirjade arv sõltub töö pikkusest ja sisulisest vajadusest. Kasutada tuleks ainult nii palju pealkirju, mis on vajalikud lõputöö erinevate osade eristamiseks.

Pealkirjad peavad olema sõnastatud võimalikult lühidalt ning kajastama täpselt (ala)jaotise sisu. Sõnade poolitamist ja lühendeid pealkirjades ei kasutata, pealkirja järele punkti ei panda. Tuleb jälgida, et jaotises ei oleks ainult üks alajaotise pealkiri. Vähim hulk, milleks jaotist või

alajaotist liigendada saab, on kaks. Pealkirjade ette lisatakse numbrid. Pealkirjade ette ja järele jäetakse 12 pt tühja ruumi.

Üliõpilastöö pealkiri kirjutatakse suurtähtedega.

Kõik töö osade pealkirjad on paksus kirjas (*bold*) ja väiketähtedega (v.a pealkirja esimese sõna suur algustäht). Esimese tasandi pealkiri paikneb rea keskel, teise tasandi (esimese tasandi alajaotis) pealkiri paikneb lehe vasakus servas, kolmanda tasandi pealkiri paikneb lehe vasakus servas ja on kaldkirjas. Tekst kolme esimese tasandi pealkirjadele järgneb uuelt realt. Uuelt lehelt alustatakse ainult esimese tasandi pealkirjadega (töö struktuuri põhijaotised). Vaata erinevate pealkirjade vormistamise näidist Lisast C. Pealkirjade käsitlemist lihtsustab pealkirja laadide rakendamine.

3.3. Lehekülje ja teksti kujundus

Töö vormistamisel kasutatakse valget tausta formaadiga A4. Tekst esitatakse lehel reavahega 1,5, lõiguvahega 12 pt (Kasutatud allikate peatükis on lõiguvahed 6 pt). Tabelites ja joonistel ning nende pealkirjades, pikkade tsitaatide puhul ja allikakirjetes on soovitatav kasutada reavahet 1,0. Kirjatüüp: Times New Roman, tähesuurus 12 pt.

Lehe servadest jäetakse 2,5 cm ülalt, alt ja paremalt, lehe vasakust servast on soovitatav jätta ruumi 3 cm. Tekst joondatakse rööpselt (*justify*), v.a tiitelleht. Iga lehekülje (v.a tiitelleht) päise (*header*) paremasse serva kirjutatakse töö pealkiri maksimaalselt 50 tähekohta (sealhulgas tühikud ja kirjavahemärgid; vajadusel tuleb kasutada pealkirja lühemat sõnastust või esitada see osaliselt, tuues pealkirjast esimesed 47 tähemärki ja lisades ...) ja pealkirja järele lisatakse lehekülje number.

Sõnu üldjuhul ei poolitata, vajadusel kasutada poolitamiseks klahvikombinatsiooni <Ctrl> + <->. Kui on vaja kasutada allmärkusi ehk joonealuseid märkusi (*footnote*), kasutage tekstitöötlusprogrammi allmärkuste funktsiooni, reavahe 1,0 ja tähesuurus 10 punkti.

3.4. Tabelid ja joonised

Tabelid, joonised ja illustratsioonid peavad olema sisult ja viite abil seotud tekstiga. Illustratsioonid (k.a fotod ja kaardid) tähistatakse üldnimetusega „Joonis“. Tabelite ja jooniste pealkirjad peavad olema lühikesed ja selged, samas peavad need andma piisavalt infot, et tabeli

või joonise sisu oleks mõistetav ka ilma töö tekstiosa lugemiseta. Kui tabelid või joonised sisaldavad teiste autorite andmeid, tuleb pealkirjas (või märkustes) viidata originaali autori(te)le. Vältida tuleb samade andmete esitamist nii tabeli kui joonisena.

Tabelid ja joonised nummerdatakse jooksvalt (eraldi) araabia numbritega (v.a lisades esitatavad tabelid ja joonised) ja varustatakse pealkirjaga. Tabeli ja joonise number ja pealkiri paiknevad lehel vasakule joondatuna.

Tabeli number (nt Tabel 1) kuvatakse tabeli pealkirja kohal paksus kirjas. Tabeli pealkiri kaldkirjas paikneb numbri all. Pealkirja lõppu punkti ei panda.

Joonistel esitatakse pealkiri joonise all (suurusega 12 p), selles on joonise number ning selle järel järgmisel real üheselt mõistetav sisu ja lühendite, tähist, ühikute vms selgitus.

Lisas asuvate tabelite ja jooniste juures kasutatakse numbri ees vastava lisa tähist (A, B jne) ning sellele lisatakse tabeli või joonise järjekorranumber vastavas lisas (nt Tabel C1, Joonis C1). Vaata jooniste ja tabelite vormistamise näidiseid Lisas D.

Soovitav on tabel paigutada ühele leheküljele. Tabeli kõikidel veergudel peavad olema selle sisu tähistavad pealkirjad (tähisted). Samas veerus olevad numbrilised näitajad on alati sama komakohtade arvuga. Tabeli vasakpoolseimas veerus olev teave joondada vasakule (kuid tabelipeas asuv veeru pealkiri keskele). Tabeli lahtrites on soovitatav joondada teave loetavuse huvides kas vasakule või keskele.

Tabelid ja joonised paigutatakse töös neile tekstis esmakordse viitamise järgselt ja sõltuvalt nende suurusest kas teksti vahele, omaette leheküljele või lissasse. Kui tabel jätkub järgmisel leheküljel, tuleb järgneval leheküljel korrata tabeli päist. Suuremahulised töödeldud või töötlemata arvmaterjali sisaldavad tabelid ning illustratiivne materjal paigutatakse töö lissasse.

Joonise legend või võti, kui see on olemas, tuleb paigutada joonise piiridesse ja see peab selgitama joonisel kasutatud sümbolit. Tabeli ja jooniste all kuvatakse kolme tüüpi märkusi (üldine, spetsiifiline ja tõenäosus), et kirjeldada tabeli või joonise sisu, mida ei saa mõista ainult pealkirjast või sisust (nt lühendite määratlused, autoriõiguse omistamine, kasutatud tärnide selgitused). Märkusi tuleks lisada ainult vajaduse korral.

Tabelites võib kasutada põhitekstiga võrreldes väiksemat tähesuurust (11 punkti) ja joonistel vajadusel kas väiksemat või suuremat tähesuurust (8-14 punkti, nt telje sildid). Samuti võib tabelites kasutada väiksemat reavahet (1,0) kui põhitekstis, olenevalt sellest, milline on teabe

jaoks kõige tõhusam paigutus. Tabelites ja joonistel kasutatakse ülejäänud tööga sama kirjatüüpi: Times New Roman.

3.5.Lisad

Iga lisa algab uult lehelt. Lisad tähistatakse suurtähtedega tähestikulises järjestuses (Lisa A, Lisa B, jne) samas järjekorras, milles neid tekstis mainitakse. Järgmisel real tuuakse lisa teemat kirjeldav pealkiri. Silt ja pealkiri peavad olema paksus kirjas ja lehekülje keskele joondatud (sarnaselt esimese tasandi pealkirjale) ning kirjutatud väiketähtedega (v.a sõna "Lisa" ja pealkirja esimese sõna suur algustäht).

Lisad võivad sisaldada teksti, tabeleid, jooniseid või nende kombinatsioone. Kui lisa sisaldab tabeleid ja/või jooniseid, nummerdatakse need vastavalt Tabel A1, Tabel A2, Joonis A1, Joonis A2 jne. Ka siis, kui on tegemist ühe ainsa lisaga ja lisas ühe ainsa tabeli või joonisega, kasutatakse tabeli ja joonise numbri ees tähte, et eristada neid teksti sisse paigutatud tabelitest ja joonistest.

Iga lisa tuleks tekstis mainida vähemalt üks kord ja sellele tuleb tekstis viidata konkreetse sildi abil, nt sulgudes (vt Lisa A) või teksti sees „...toodud Lisas A“. Lisade lehekülgi ei numereerita ning sisukorras märgitakse vaid, mis lehelt algavad lisad ning tuuakse ära lisade sildid koos pealkirjadega.

Lisad, mille formaat on lõputöö dokumendiformaadist erinev, lisatakse digitaalselt allkirjastatud lõputöö konteinerisse.

3.6. Lühendid, arvud, valemid ja loetelud

Töös kasutatakse võimalikult vähe ja soovitatavalt üldtuntud lühendeid (nt, nr, lk, v.a). Vähetuntud lühendeid kasutades tuleb nende sisu avada esmakordsel tekstis esinemisel täieliku kirjapildi kaudu (nt keskkonnamõju hindamine (KMH)). Korrektseks lühendite kasutamiseks saab abi [Eesti keele käsiraamatust](#).

Tekstis on kombeks kirjutada arvsõnad 1–10 sõnadega. Kui tekstis on palju arve või suuri ja väikesi arve lähestikku, siis kirjutatakse nad kõik numbritega. Matemaatika ja statistika tekstis kirjutatakse kõik arvud numbritega. Mõõtühikulühendite või -tähistega koos kirjutatakse arvud numbritega ning ka protsendi- ja paragrahvimärki kasutatakse ainult koos numbritega

kirjutatud arvudega. Protsentide esitamisel on soovitatav piirduda ühe kuni kahe komakohaga. Põhiarvud kirjutatakse araabia numbritega. Järgarvud kirjutatakse araabia numbritega, mille järel on punkt, või Rooma numbritega. Täpsemad juhised leitavad [Eesti keele käsiraamatus](#).

Tekstis esinevad valemid on lause osad. Lihtsad valemid võib esitada teksti sees, keerulisemad esitatakse omaette real soovitatavalt lehe keskele joondatuna. Järjest kirjutatud valemid eraldatakse üksteisest komade või sidesõnadega. Lause struktuurist olenevalt on valemi lõpuks kas punkt või koma. Kõik töös leiduvad olulised valemid nummerdatakse. Number asub sulgudes lehe paremal äärel vastava valemiga ühel real.

Kõigi töös esitatud valemite ja matemaatiliste avaldiste saamist ja valemites olevaid suuruseid tuleb selgitada ülejäänud tekstis ühel korral. Valemis kasutatud sümbolite seletused esitatakse valemi all, sinna juurde võib lisada ka ühikud. Ala- ja ülaindeksite puhul peab nende asukoht olema õige (nt m^2 ; O_2). Füüsika valdkonna valemites peavad tähised olema kaldkirjas, numbrid, konstandid ja funktsiooni tähised püstkirjas. Ühikud on tekstis püstkirjas. Keemiliste ühendite koostist kajastavad valemid võivad olla esitatud summaarse valemiga või struktuuri valemiga, kas eraldi põhitekstist või põhiteksti sees. Tähised ja arvud valemites kirjutatakse samasuguse suurusega kui ülejäänud tekstis (12 p).

Valemi vormistamise näide (füüsika):

$$F = -kx + 3v^2 + \cos\left(18t + \frac{\pi}{4}\right), \quad (1)$$

kus t – aeg [1 s], F – jõud [1 N], k - jäikus [1 N/m], x – deformatsioon [1 m], v – kiirus [1 m/s].

Valemi vormistamise näide (keemia):

Nii nagu töö pealkirjade struktuur võimaldab paremini esitada ideede järjekorda tekstis, aitavad loetelud lugejatel mõista lause või lõigu seotud võtmepunkte. Tekstisisese loetelu osad tähistatakse kas araabia numbrite, väiketähtede või märgistega (mõttekriipsud, tärnid, punktid vms). Loetelus kasutatakse nummerdamist, kui tahetakse rõhutada loetelu osade järjestust või kui tekstis soovitakse mõnele loetelu osale viidata. Muul juhul on soovitatav kasutada märgiseid, seejuures läbivalt töös ühesugust märgist. Juhised korrektse loetelu vormistamiseks koos näidetega leiab [Eesti õigekeelsuskäsiraamatust](#).

Loeteluga ei tohiks alustada ja/või lõpetada töö jaotisi ja alajaotisi. Kui loetelu jaotisteks on terviklause või laused; fraasi(de) ja terviklause(te) kombinatsioon, tuleb viide allikale panna loetelu sissejuhatavas lauses oleva kokkuvõtusõna järele enne koolonit. Kui loetelu üksused on sõnad või fraasid (kuid mitte terviklaused vm eelnevalt märgitu) või kui loetelu sissejuhatavas lauses puudub kokkuvõtusõna, tuleb viide allikale panna loetelu viimase jaotiste järele enne punkti.

3.7. Empiiriliste andmete esitamine töös

Lõputöös peab tulemuste esitamisel järgima eriala, uurimistraditsiooni ja kasutatava meetodi põhiseid põhimõtteid, nõudeid ja soovitusi. Empiiriliste andmete esitamine peab olema selge ja loetav. Järgnevas kahes allosas on toodud peamised juhised statistilise ja kvalitatiivse sisuanalüüsi andmestiku esitamiseks.

3.7.1. Statistilise andmestiku esitamine

Statistilise analüüsi meetod valitakse sõltuvalt töös püstitatud uurimisküsimusest. Kasutatavate parameetrite valimine peab olema kooskõlas valimi suurusega. Statistilise andmestiku esitamisel tuleb silmas pidada järgnevat:

1. Töös kasutatud skaala ja testide osas tuleb esitada instrumendi reliaablust kirjeldavad numbrilised väärtused.
2. Juhul kui tegemist on eesti keeles uue testi või skaala kasutamisega, tuleb esitada testi või skaalade väidete struktuuri analüüs.
3. Töös tuleb esitada testi või (ala)skaalade keskmised, standardhälbed, minimaalsed ja maksimaalsed väärtused ning alaskaalade omavahelised korrelatsioonid.
4. Andmetöötlus peab olema esitatud viisil, et oleks võimalik kontrollida järelduste argumenteerimist. Lisades või tekstis on vajalik esitada vastavad andmetöötluse statistikud, meetodi kirjeldus ja saadud tulemused, mis näitavad andmetöötlusmeetodi valdamist, sh andmetöötlusmeetodi kasutamise adekvaatsust.
5. Lisades või tekstis tuleb esitada kõikide analüüsis kasutatud küsimuste, väidete või skaalade ja alaskaalade keskmised, standardhälbed, minimaalsed ja maksimaalsed väärtused. Juhul kui on tegemist nominaalskaalal vastustega, siis vastuskategooriate

jaotuse sagedused. Kvalitatiivsete andmete kategoriseerimise korral hindajate vahelist reliaablust kirjeldav näitaja (näiteks *Cohen'i Kappa*).

6. Juhul kui töödeldavas andmestikus on asendatud puuduvad vastused, siis tuleb esitada protseduuri kirjeldus, kuidas asendamine toimus.
7. Töös tuleb esitada kõikide statistikute juures vajalik informatsioon nende usaldusväärseuse hindamiseks, st statistiku väärtused, statistikust sõltuvalt vabadusastmed, usaldusnivoo ja statistiku arvutamisel kasutatud valimi või gruppide suurused.
8. Dispersioonanalüüsiga keskmiste võrdlemisel tuleb esitada F-statistik, *post-hoc* keskmiste võrdlemise meetodi nimetus ja võrdluse tulemused.
9. Regressioonanalüüsi tulemused tuleb esitada tabelina, mis sisaldab B ja *beetade* väärtusi, t-statistikute väärtusi ja usaldusnivoo väärtusi. Regressioonanalüüsis tuleb esitada mitmese korrelatsioonikordaja väärtus ja F-statistik regressioonivõrrandi olulisuse kohta.
10. Klasteranalüüsi tulemustes tuleb esitada klastrite puu pilt, esitada rühmitamise meetod ja meetrika.
11. Faktoranalüüsi tulemustes tuleb esitada laadungite tabel(id), esitada omaväärtuste numbrilised väärtused ja omaväärtuste graafik(ud), kirjeldada komponentide eristamise meetodit ja telgede pööramise meetodit, esitada vajadusel faktorite omavaheliste korrelatsioonide tabel ning faktorite seletusjõud üldvariatiivsusest.
12. Kõik matemaatilised ja statistilised sümbolid (va kreeka tähed α , β , ρ , χ jt) esitatakse tekstis, tabelites ja joonistes kaldkirjas (*M*, *SD*, *t*, *p*, *r* jne). Kreeka tähed ja ala- ning ülaindeksid kirjutatakse püstkirjas. Juhul kui esitatakse statistik koos väärtusega, siis vormistatakse see järgmiselt: sümbol-tühik-võrdusmärk-tühik-väärtus (näiteks $M = 12,5$, $SD = 1,12$ või näiteks $t(154) = 5,43$, $p < 0,001$). Kui arvvärtus on väiksem kui 1 (näiteks korrelatsioonid, olulisusnivood jms), siis olenemata kasutatud statistikaprogrammidest lähtutakse tulemuste esitamisel eesti keele reeglitest, kirjutatakse välja 0 ning kasutatakse koma, millele järgneb arvvärtus kaks kuni kolm kohta pärast koma.

3.7.2. *Kvalitatiivse sisuanalüüsi andmestiku esitamine*

Kvalitatiivseid sisuanalüüsi meetodeid kasutavas uurimuses esitatakse empiirilist materjali (intervjuud, vaatlusmärkmeh, dokumendid, meediatekstd ja muu tekst) illustreerivad näited (väljavõtted materjalist) töö tulemustes tsitaatidena ja refereeringutena. Töö lisades tuleb tabeli vormis piisava põhjalikkusega esitada sisuanalüüsi peamised sammud (koodid, alamkategoriad, kategoriad ja teemad koos tekstinäidetega).

Otseses tsitaadis, mis võib olla paarisõnaline väljavõte või pikem terviklik lõik, reprodutseeritakse sõna-sõnalt tekst uurimuses kasutatud empiirilisest materjalist (uuringu tulemused ja järeldused). Empiirilisest materjalist pärit tsitaate (eriti pikemaid) tuleb kasutada motiveeritud mahus, tsitaadid peab siduma muu tekstiga ning nende maht peab tulemuste peatükis olema proportsioonis autori omapoolse tulemuste kirjeldamise, tõlgendamise ja analüütilise üldistusega. Tekstis peab olema selgelt eristatav empiirilisest materjalist saadud andmestik, teistest allikatest pärit info ja uurimuse autori oma tekst.

Lühikesed, alla 40 sõna pikkused, tsitaadid tuleb eraldada jutumärkidega ja siduda oma tekstiga – täiendavat vormindamist pole vaja. Kui edastatavast tsitaadist jäetakse välja mõned sõnad, tähistatakse need reeglina sulgedesse paigutatud kolme punktiga (...). Pikem tsitaat (neli rida või pikem väljavõte empiirilisest materjalist) eristatakse muust tekstist vasaktaandega eraldi lõiguna (vasakust veerisest 1,25 cm) ning jutumärke sellisel juhul ei kasutata. Lisaks otsestele tsitaatidele kasutatakse kvalitatiivse uurimuse puhul andmestiku esitamisel intervjuude, vaatlusmärkmeh või muu teksti sisulähedast ümbersõnastamist. Refereerida on võimalik parafraaseerides, summeerides ja sünteesides. Vajadusel võib kvalitatiivse sisuanalüüsi tulemuste esitamisel kasutada ka tabelleid (andmemaatriksid) või jooniseid (teemapuud). See võib olla vajalik, kui soovitakse illustreerida seoseid andmetes, väljendada uuritava nähtuse süsteemseid omadusi ja/või eripärasid, mitte indiviidide arvamusi.

Oluline on jälgida, et väljavõtted ei võimaldaks allikat (uuringus osalenud isikut või organisatsiooni vms) tuvastada. Kuna tulemuste paremaks mõistmiseks on oluline siiski uurimuse kontekstis väljavõtete allikale viidata, tuleb selleks allikad ja muud andmed tähistada uurijale ja/või uurimusele sobiva süsteemiga (seda peab kirjeldama meetodi alajaotises). Näiteks intervjuude puhul *Int1*, *Int2* jne, ehk intervjuueeritav 1, intervjuueeritav 2; vaatlusandmete puhul *Vaatlus1*, *Vaatlus2* jne, et osutada erinevatele vaatluskohtadele või vaatlusaegadele. Kui tulemuste kontekstis on oluline väljendada intervjuueeritavate sugu ja

vanust, võib kasutada viitamist *N25, N33a, N33b, M28, M26* jne. Kasutada võib ka uurija poolt loodud varjunimesid. Kui kvalitatiivse tekstianalüüsi materjaliks on avalikud dokumendid või artiklid, ei ole anonüümsuse hoidmine oluline, kuid oma töös neist näidete toomisel peab neile korrektselt viitama.

3.8. Keel ja stiil

Lõputöö kirjutatakse õppekava keeles. Põhjendatud juhtudel on võimalik taotleda ingliskeelse töö kirjutamist (näiteks välismaalasest juhendaja puhul), avaldus esitatakse koos lõputöö teemaga. Tööde kaitsmisprotseduur toimub eesti keeles.

Üliõpilastöö kirjutamisel tuleb kasutada akadeemilist stiili ja arvestada, et tekst oleks asjalik, kergesti mõistetav ning väljendused ühetähenduslikud. Hoiduda tuleks liigest sõnarohkusest ja tarbetutest kordustest (nt “käesolev”, “antud”). Ka teine äärmus – lakoonilisus mõtete edastamisel võib muuta teksti raskesti loetavaks. Teaduslikus tekstis kasutatakse reeglina umbisikulist vormi (töös on uuritud ...; mõõtmiseks kasutati ...). Kui tuuakse esile oma isiklikku seisukohta või panust, kasutatakse mina-vormi. Kolmanda isiku vormis teksti („töö autor püstitas hüpoteesi ...”) ei kasutata.

Kõik töös kasutatavad võõrkeelsed sõnad ehk tsitaatsõnad kirjutatakse nii nagu vastavas võõrkeeles ning pannakse kursiivi ehk kaldkirja. Nende hulka ei kuulu eesti liitega võõrnimetuletised, võõrkeelsed pealkirjad, mis on kirjutatud jutumärkides ega võõrkeelsed nimed-nimetused, mida kirjutatakse läbiva suure algustähega. Ladinakeelsed nimetused tuleb esimesel korral kirjutada täisnimena, s.o perekonna- ja liiginimi; järgneval mainimisel kasutada perekonnanime esitähete ja liiginime nt *Daphnia magna* ja *D. magna*. Ladinakeelseid nimetusi ei käänata. Juhised korrektseks tsitaatsõnade kirjutamiseks koos näidetega leiab [Eesti õigekeelsussõnaraamatust](#). Terminitel, millel eesti keeles puuduvad tunnustatud vasted, tuleb (sulgudes) esitada ka võõrkeelses kirjanduses levinud oskussõna.

4. Viitamine ja kasutatud allikate loetelu

LTI erialade lõputööde (ja üldjuhul ka muude kirjalike tööde) puhul tuleb lähtuda viitamisel ja kasutatud allikate loendi vormistamisel allpool toodud juhistest, mis vastavad APA-standardile. Kui kasutatud allikale sobivat viitamise juhist käesolevas juhendis ei ole, siis tuleb lähtuda APA viitamise nõuetest: *Publication manual of the American Psychological*

Association (kättesaadav <https://apastyle.apa.org>). Üliõpilastel soovitatakse vastava oskuse olemasolul kasutada tasuta kättesaadavaid viitamisprogramme (nt Zotero, Mendeley).

4.1. Peamised reeglid

Lõputöö teoreetilise tausta avamisel peab eelkõige kasutama esmaseid teadusallikaid. Sobivateks allikateks ei ole käsiraamatud, õppe- ja loengumaterjalid (sh kõrgkooli õpikud), Vikipeedia. Nendest võib üliõpilasel olla abi uurimistöo alustamisel ja taustainfoga tutvumisel, kuid ka siis on oluline allikakriitika ning iga teabeallika usaldusväarsust ja väärtust tuleb eraldi hinnata. Lõputöö allikatena ei kasutata internetis olevaid kodulehti, mille autor ja/või väljaandja organisatsioon ei ole arusaadav, subjektiivseid hinnanguid ja arvamusi edastavaid veebilehti ning muid ebausaldusväärse info või allikaga veebilehti.

Viitamine

Lõputöö nõuab täpset ja ühtset viitamissüsteemi. Kasutatud allikatele viidatakse vahetult enne või peale allikast pärit info esitamist töös. Viide tuleb paigutada teksti nii, et oleks selgelt mõistetav missuguse tekstiosa juurde see täpselt kuulub.

APA stiil kasutab tekstis autor-aasta viitamist. Sobivasse kohta tekstis tuleb kirjutada sulgudesse autori perekonnanimi, millele peale koma järgneb ilmumisaasta (tsitaadi puhul peale koma ka leheküljenumber), nt (Tamm, 2022), (McDonnel et al., 2019), (Tamm, 2022, p. 17). Kui kasutatakse lauses autori nime, peab sulgudes märkima ainult ilmumisaasta (v.a juhul, kui tegemist on otsesitaadiga, mis nõuab ka leheküljenumbreid), nt Tamm (2022) leidis, et noorte meeste seas.... Viimast nimetatakse narratiivseks viitamiseks ja hea akadeemiline tava on kasutada oma töös mõlemat tekstisisese viitamise vormi.

Kahe autori nimede ühendamiseks tuleb kasutada tekstis "ja" ja sulgudes märki &. Kui viiteallikal on kolm või rohkem autorit, siis viites märgitakse ainult esimene autor ja lisatakse sulgudes asuvas viites „*et al.*“ (mis on ladinakeelne vaste eestikeelsele „jt“ ehk „ja teised“) kohe esimesest viitest alates. Kui sama kasutatakse lauses sees, lisatakse eestikeelne „jt“. Erinevad tekstisisese viitamise näited on esitatud Tabelis 1 (vt ka Lisa G).

Tabel 1*Tekstisest viidete vormistamine*

Allika tüüp	Viide sulgudes	Narratiivne viide (autor(id) tekstis)
Üks autor	(Tamm, 2022)	Tamm (2022)
Kaks autorit	(Tamm & Saar, 2018)	Tamm ja Saar (2018)
Kolm või enam autorit	(Tamm et al., 2020)	Tamm jt (2020)
Autori grupp või organisatsioon koos lühendiga		
Esimene viide	(Eesti Olümpiakomitee [EOK], 2022)	Eesti Olümpiakomitee (EOK, 2022)
Järgnevad viited	(EOK, 2022)	EOK (2022)
Autori grupp või organisatsioon (ilma lühendita)	(Sotsiaalministeerium, 2021)	Sotsiaalministeerium (2021)

Erandiks on füüsika valdkonna lõputööd (juhendajaga kooskõlastatult ka keemia ja integreeritud loodusteadused), kus kasutatakse numbrilist viitamist. Sel juhul kirjutatakse tekstisest nurksulgude vahele allika järjekorranumber – [8] või tuuakse autori nimi tekstis numbri ees – Tamm [8]. Kui allikaid on mitu, siis eraldatakse allikad ühekordsete nurksulgude sees komaga numbri kasvamise järjekorras nt [8, 9, 12]. Numbrilise viitamise korral esitatakse kasutatud allikate loetelus allikad nummerdatult nende esmakordse esinemise järjekorras töös. Viidete loendis oleva allikakirje enda vormistamisel tuleb juhinduda allolevatest juhistest.

4.1.1. Kasutatud allikate loetelu

Kasutatud allikate loetelu ehk viidete loend sisaldab kõiki töös viidatud teabeallikate täielikke kirjeid. Viidete loendis oleval allikakirjel on üldiselt neli elementi: autor, aasta, pealkiri ja allikas.

Iga element vastab kindlale küsimusele:

1. **Autor.** Kes selle töö eest vastutab? See võib olla autor, toimetaja, autorite rühm või organisatsioon.
2. **Aasta.** Millal see teos avaldati? See annab viite ajalise elemendi.
3. **Pealkiri:** Kuidas seda teost nimetatakse? See on raamatu, artikli, aruande, veebilehel asuva materjali jne pealkiri.
4. **Allikas:** Kust selle töö kätte saab? Raamatute puhul on see kirjastaja. Ajakirjaartiklite puhul on see ajakirja pealkiri. Veebilehtede puhul on see veebisait jne.

Nendele neljale küsimusele vastamine aitab koostada viidete loendi mis tahes tüüpi allikate jaoks, isegi kui selles juhendis ei ole toodud konkreetset näidet.

Viidete loend paigutatakse töö põhiosa lõppu ja algab uult leheküljelt ning see on sarnaselt ülejäänud tekstiga joondatud rööpselt (*justify*). Allikakirjetes on soovitatav kasutada reavahet 1,0 ja lõiguvahet 6 pt (kirjete vahele ei jäeta tühja rida). APA viitamisel rakendatakse viidete loendis rippuvat taanet (*hanging indentation*), st allikakirje esimene rida algab ilma taandeta vasakpoolsel veerisel ja seejärel on kõik selle kirje järgmised read 1,25 cm vasaktaandega.

Allikakirjed peavad olema järjestatud tähestikulises järjekorras (esimese) autori perekonnanime esitäre järgi. Vajadusel võetakse arvesse ka eesnime(de) tähed ja järgnevat autorite nimed. Viidete loend peab olema tähestikulises järjekorras, kõigi autorite nimed vormistada nii, et viited algaksid alati autori perekonnanimega ja seejärel nende initsiaalidega (nt Tamm, K.). Autorid tuleb esitada allikas toodud järjekorras. Kui autoritel on rohkem kui üks algustäht, nt. Lloyd, G. E. R., tuleb initsiaalide vahel kasutada tühikut. Kui viidete loend sisaldab kahte või enamat sama(de) autori(te) kirjet, tuleb esitada need kronoloogilises järjekorras, varaseim esimesena. Juhul kui sama(de)l autori(te)l on allikad ilmunud samal aastal, kasutatakse allikate eristamiseks aasta ja väiketähe kombinatsiooni nii viidete loendis (nt Watson, M. R. (2018a). Pealkiri ... ja Watson, M. R. (2018b). Pealkiri ...) kui tekstis viitamisel (nt Watson (2018a; 2018b) on mitmes uurimuses...).

Kui allikal on 3-20 autorit, tuuakse komadega eristatud loetelus välja kõigi autorite perekonnanimed ja initsiaalid, viimase autori nime ees on „&“. Kui allikal on rohkem kui 20 autorit, tuuakse komadega eristatud loetelus välja autorite perekonnanimed ja initsiaalid kuni

19. autorini, seejärel lisatakse punktiir (kolm punkti) ning tuuakse välja viimase autori nimi („&“ ei lisata). Allikakirjes ei tohi olla üle 20 nime.

Artiklite, raamatute ja kogumike artiklite pealkirjades ja alapealkirjades on ainult pealkirja ja alapealkirja esimene sõna ning pärisnimed suure algustähega. Pealkirjade ja alapealkirjade eraldamiseks kasutatakse koolonit, millele järgneb tühik. Ajakirjade pealkirjades kirjutatakse kõik sõnad suure algustähega. Kaldkirjas (kursiivis) tuleb vormistada raamatute pealkirjad, ajakirjade pealkirjad ja köitenumbrid (kuid mitte väljaande numbrid).

DOI (*Digital Object Identifier*) on ainulaadne numbriline sisu tuvastamise ja püsiva lingi andja allika asukohale Internetis. Kui DOI on kas trükitud või elektroonilise allika juures toodud, peab see olema lisatud ka allikakirje lõppu. DOI-d tuleb alati kuvada täieliku URL-i lingina kujul: <https://doi.org/10.xxx/xxx>. Kui veebis kättesaadaval allikal on nii DOI kui ka URL, tuleb lisada ainult DOI.

URL-id (*Uniform Resource Locator*) peab esitama hüperlinkidena, st algama <http://> või <https://>. Kuna hüperlingid viivad lugejad otse sisu juurde, ei pea URL-i ette lisama sõna „kättesaadav“. URL puhul peab vältima transkriptsioonivigu. Hüperlingile ei lisata käsitsi reavahetusi ega poolitusi. Kui allikal on URL, kuid ei ole DOI-d ja on Internetis avalik, siis lisatakse URL. Akadeemiliste andmebaaside aadresse (nt EBSCO, ScienceDirect jt), kust artiklid on leitud, viidetele ei lisata.

Kui ajakiri ei kasuta köite-, numbri- ja/või artikli- või leheküljenumbreid, tuleb jätta allikakirjest puuduvad elemendid välja. Kui ajakiri ilmub kord kvartalis ja kuu või aastaag (sügis, talv, kevad, suvi) on ära toodud, tuleb see lisada peale koma aasta järele (nt Jameson, M. H. (2022, Summer). Pealkiri. Jne).

Raamatutele viitamisel tuleb lisada väljaannete, välja arvatud esimese, väljaande number. See paikneb sulgudes raamatu pealkirja järel, kuid pole kaldkirjas – nt (2nd ed.) või (4th ed.). Väljaande juures peab sisestama ainult väljaandja nime, avaldamiskohta ei pea märkima. Kui autor on sama, mis kirjastaja, võib jätta kirjastaja viidete loendi kirjest välja, et vältida kordamist.

Allikakirje koostatakse viidatava allika keeles. Mitte-ladinatähestikuliste allikate puhul translitereeritakse (kantakse üle täht-tähelt) kogu viide ladina tähestikku ning kirje lõpus on sulgudes märges originaali keele kohta.

Hoolikalt peab kontrollima ja veenduma, et kõik töös viidatud allikad peavad sisalduma viidete loendis ja vastupidi. Viidete loendisse lisatakse üksnes allikad, millele on tekstis viidatud.

Lisas E on toodud peamiste allikate kirjade vormistamise näidised allika tüüpide kaupa. Seal mittetoodud allikakirjade vormistamise juhised koos näidetega leiata [APA kodulehelt](#).

4.1.2. Vahendatud viitamine

Vahendatud ehk kaudne viitamine tähendab viitamist allikale, mida töö autor ise pole lugenud, kuid mis on leidnud kasutust (viidatud) loetud töös. Kaudne viitamine on õigustatud erandjuhtudel üksnes siis, kui originaalteos ei ole (enam) kättesaadav või on keeles, mida ise ei oska. Vahendatud viite kasutamise vajalikkuse osas tuleb konsulteerida juhendajaga. Vahendatud viiteid tohib töös olla mitte rohkem kui 1/3 viidatavatest allikatest.

Kaudse viitamise puhul peab tekstist ja viitest saama täpselt aru, mis on originaalallikas ja mis kasutatud allikas. Lubatud ei ole viidata otse sellele allikale, mida autor ei ole ise kasutanud. Näiteks, kui Watsoni ja Holmesi uurimust on tsiteeritud Strandhedi töös, siis viites tuuakse ära see allikas, kust viide pärineb ja ka originaalallikas. Töös vormistatakse: Watson ja Holmes (1936, tsit. Strandhed, 2018 järgi) väidavad, et .... Üliõpilase lõputöös tuuakse kasutatud allikate loetelus mõlemad allikad. Need allikad, mida ei ole otseselt loetud, tähistatakse tärniga allika esimese autori perekonnanime ees (antud juhul *Watson, S., Holmes, J. (1936). Pealkiri jne). Ilma tärnita kirjutatakse kasutatud allikate loetellu loetud Strandhedi 2018 aasta allika täiskirje.

4.2. Allikate kasutamine tekstis: refereerimine ja tsiteerimine

Lõputöö üheks oluliseks osaks on varasema teemaga seotud probleemikäsitlemise avamine. Üliõpilase poolt loetud allikate põhjal koostatakse uurimistöö teoreetiline ülevaade, mille eesmärgiks on anda edasi teemakohaseid teoreetilisi seisukohti ning olulisi uurimistulemusi. Teiste autorite teksti võib töös edasi anda kas tsiteerides või refereerides.

Otseses tsitaadis reprodutseeritakse sõna-sõnalt tekst (olulised seisukohad, väited, faktid, mõiste definitsioonid jm) teisest teosest või lõputöö autori enda varem avaldatud teosest, kusjuures ei muudeta ei originaalteksti ortograafiat ega kirjavähemärke. Tsitaate tuleb tekstis kasutada vaid põhjendatud erijuhtudel, motiveeritud mahus ja need peaksid olema võimalikult lühikesed.

Lühikesed, alla 40 sõna pikkused, tsitaadid tuleb eraldada jutumärkidega ja siduda oma tekstiga – täiendavat vormindamist pole vaja. Kui edastatavast tsitaadist jäetakse välja mõned sõnad, tähistatakse need reeglina sulgedesse paigutatud kolme punktiga: (...). Tsitaadi algusesse ja/või lõppu väljajätu ei lisata, välja arvatud juhul, kui algallikas seda sisaldab. Tsitaadis ei ole lubatud liita üheks lauseks mitmest eri kohast võetud lausekatkeid. Pikem tsitaat (neli rida või pikem) eristatakse muust tekstist vasaktaandega eraldi lõiguna (*block quotations*). Lõigu taane vasakust veerisest 1,25 cm ning jutumärke sellisel juhul ei kasutata.

Iga tsitaat tuleb varustada (autor, aasta, lehekülj) viitega allikale. Lühikeste tsitaatide puhul tuleb sulgudes viide asetada kas vahetult pärast tsitaati või lause lõppu. Narratiivse ehk jutustava tsitaadi puhul lisatakse saatelausesse autor ja aasta ning seejärel tsitaadi järele sulgudesse lehekülje number. Pikemate (eraldi lõiguna) tsitaatide puhul viidatakse allikale kas (a) sulgudes pärast tsitaadi viimast kirjavahemärki või (b) esitades enne tsitaati oma tekstis tsitaadi autori ja (sulgudes) aasta ning asetades tsitaadi viimase kirjavahemärgi järel sulgudesse ainult lehekülje number. Tsitaatide viitamise näidiseid on toodud Lisas F.

Refereerimine on ühe või mitme autori seisukohtade sisulähedane ümbersõnastamine. Refereerida on võimalik parafraseerides, summeerides ja sünteesides. Kõige parem on allikaid parafraseerida (ümber sõnastada), mitte neid otse tsiteerida, sest ümbersõnastamine võimaldab sobitada materjali oma töö konteksti ja kirjutamisstiiliga. Parafraseerimine tähendab, et viidatava algteksti seisukohad antakse edasi oma sõnadega originaalile sarnases mahus. Parafraasis peavad oluliselt muutuma nii lause(te) struktuur kui algne sõnastus. Algtekstis vaid paari sõna muutmine või välja jätmine ei ole parafraseerimine. Muutmata tuleb siiski jätta olulised põhimõisted või terminoloogia. Summeerimine tähendab, et viidatava algteksti seisukohad antakse edasi oma sõnadega kokkuvõtvalt ehk lühendatud kujul. Sünteesimise puhul antakse oma sõnadega edasi viidatava(te) algteksti(de) põhiidee, sidudes mitme erineva algteksti seisukohad mingi konkreetse teema kohta.

Kuigi algteksti antakse refereerimisel edasi oma sõnadega, peab tagama, et selle mõte jääks siiski samaks ning ei moonutata algseid ideid ja tähendusi. See tähendab, et refereerimine eeldab loetu sisulist mõistmist. Refereerimise korral ei kasutata jutumärke. Refereering tuleb töös esitada viisil, et oleks selgelt aru saada, missugused mõtted kuuluvad refereeritavale autorile ning missugused on lõputöö kirjutaja (refereerija) enda seisukohad.

Refereeringu puhul võib viide olla põimitud refereeritava teksti sisse või järgneda vahetult refereeringule. Vaata refereerimise puhul viitamise näidiseid Lisas G.

5. Retsenseerimine

Lõputööle antakse hinnang kirjaliku retsensiooniga. Retsensendi haridus peab vastama ÕKE paragrahv 27 lõikes 4 sätestatule. Retsensendi määramisel välditakse huvide konflikti, ent arvestatakse retsensendi hariduse ja pädevusega lõputöö valdkonnas.

Akadeemiline üksus kontrollib üliõpilaste lõputöid plagiadituvastussüsteemi abil ning teeb tulemused teatavaks retsensendile ja kaitsmiskomisjonile.

Retsensioon sisaldab üldhinnangut eesmärgile, töö teoreetilise osa ja valitud metoodika vastavusele, tulemustele ja järeldustele ning vormistusele. Retsensioon võib sisaldada küsimusi kaitsjale. Retsensent võib nendest küsimustest lähtuda akadeemilises diskussioonis. Retsensent peab arvestama hinnangu andmisel lõputöö mahtu ja lähtuma hinnangu andmisel kehtivast vormistusjuhendist ja selles reguleerimata juhtudel heast rahvusvahelisest tavast.

Üliõpilasele saadetakse retsensioon hiljemalt üks tööpäev (24 tundi) enne kaitsmist. Retsensioon ei sisalda ettepanekut üliõpilase hinde osas.

Retsensioon võib olla detailsem ja põhjalikum, ent selle ettekandmine peab jääma kokkulepitud aja piiresse (retsensent peab lähtuma etteantud ajast ning tooma suuliselt välja olulisemad tähelepanekud kirjapandust), arvestades mh akadeemilisele diskussioonile kavandatud aega tervikuna.

Kaitsmiskomisjon võib lõputööga seonduva akadeemiliste tavade eiramise (plagiaat) tuvastamisel enne lõputöö kaitsmist küsida esitatud töö kohta selgitusi ning keelduda üliõpilase lubamisest kaitsmisele, hiljemalt üks tööpäev enne kaitsmist.

6. Lisad

Lisa A

Tiitellehe vormistamise näidis

Tallinna Ülikool

Loodus- ja terviseteaduste instituut

... õppekava

Ees- ja perekonnanimi

TÖÖ PEALKIRI

...töö

Juhendaja: ees- ja perekonnanimi, akad. kraad

Tallinn 20...

Lisa B

Resümee vormistamise näidis

Pealkiri rea keskel ja paksus kirjas

Ees- ja perekonnanimi

APA stiilis resümee on lühike, kuid põhjalik kokkuvõte uurimuse sisust. Resümee peab keskenduma teostatud uurimistööle ja tulemustele, mitte üldisele kontekstile. Resümee ei tohi sisaldada pikka taustateavet. Resümee vormistatakse vastavalt Ameerika Psühholoogide Assotsiatsiooni (APA) juhistele, mis on sotsiaal- ja käitumisteadustes laialdaselt kasutatav formaat. APA stiilis resümee pikkus on 150-250 sõna ning see esitatakse ühe lõiguna ilma taandreata (reavahe 1,5; kirjatüüp Times New Roman; tähesuurus 12 punkti). Resümee võetakse kokku uurimistöö peamised aspektid kindlas järjestuses. Resümee peab hõlmama järgmist: uuringu üldine eesmärk ja uuritud probleem(id) (st üks või kaks lauset põhimõtteliselt põhjendades, miks see uurimus teostati); teave meetodi ja osalejate kohta (sh valim ja selle suurus, materjal/instrument, protseduur ja andmete analüüs); peamised tulemused (nt hüpoteeside põhiselt tulemuste esiletõstmine); tõlgendused ja järeldused (võimalik uurimistöö mõju). Töös mittesisalduvat informatsiooni resümeele ei lülitata. Resümee lõpus eraldi real esitatud märksõnad aitavad uurimust andmebaasidest leida. Märksõnad peaksid esindama võimalikult täpselt uuringu põhiteemasid. Märksõnad vormistatakse 1,25 cm vasaktaandega, sõna „märksõna“ kaldkirjas, märksõnad ise püstkirjas.

Märksõnad: esimene, teine, kolmas, neljas, viies

Lisa C

Pealkirjade vormistamise näidis

Empiiriline uurimus (1. tasand)

Esimese tasandi pealkiri paikneb rea keskel. Tekst esimese tasandi pealkirjadele järgneb uult realt. Uult lehelt alustatakse ainult esimese tasandi pealkirjadega.

Eesmärk ja hüpoteesid (2. tasand)

Teise tasandi (esimese tasandi alajaotis) pealkiri paikneb lehe vasakus servas. Tekst kolme esimese tasandi pealkirjadele järgneb uult realt.

Meetod (2. tasand)

Tuleb jälgida, et jaotises ei oleks ainult üks alajaotise pealkiri. Vähim hulk, milleks jaotist või alajaotist liigendada saab, on kaks.

Valim (3. tasand)

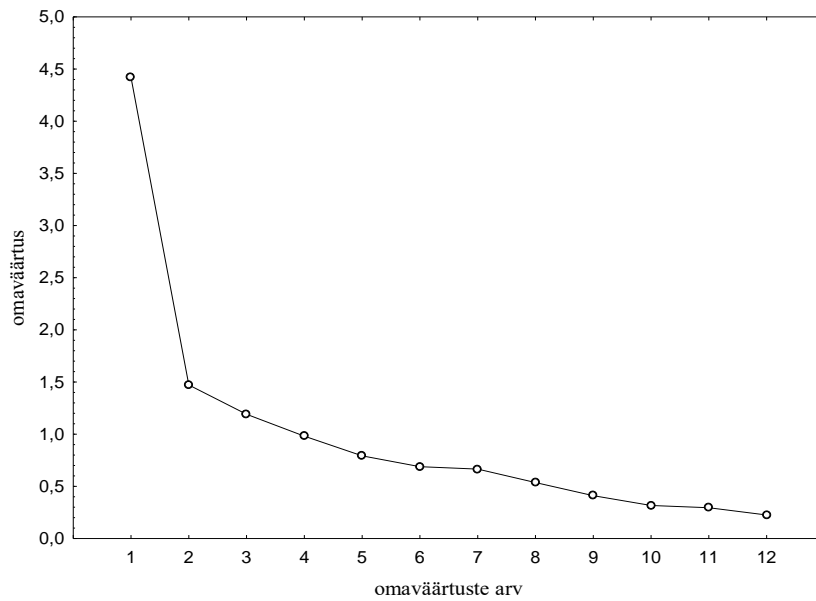
Kolmanda tasandi (teise tasandi alajaotis) pealkiri paikneb lehe vasakus servas ja on kaldkirjas. Tekst pealkirjale järgneb uult realt. Pealkirjade ette lisatakse numbrid.

Mõõtmisvahendid (3. tasand)

Kolme esimese tasandi pealkirjade ning teksti vahed tekitatakse lõiguvormingut kasutades: lõiguvahe enne 18 pt ja pärast 12 pt. Kõik töö osade pealkirjad on paksus kirjas (*bold*) ja väiketähtedega (v.a pealkirja esimese sõna suur algustäht).

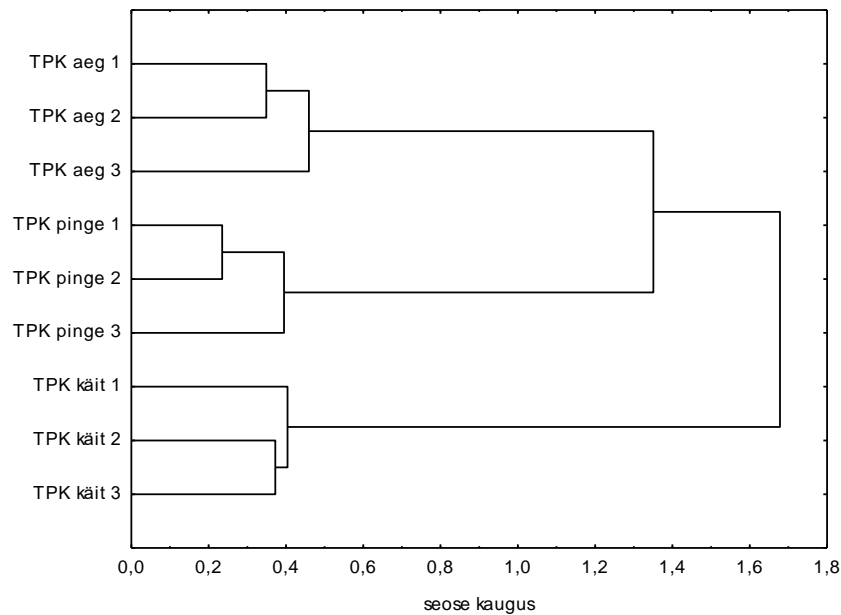
Lisa D

Jooniste ja tabelite vormistuse näidised

Joonis C1

Töölase abistava käitumise skaala faktorite omaväärtuste graafik (scree plot)

Joonis C2

Töö ja pere vahelisi konflikti skaala väidete klasteranalüüs (Wardi meetod, Pearsoni korrelatsioonikordaja)

Märkus. TPK aeg – ajaga seotud konflikt; TPK pinge – pingega seotud konflikt; TPK käit – käitumisega seotud konflikt

Tabel C1

Tööga rahulolu keskmised näitajad, standardhälve ja Cronbach'i alfa

Tööga rahulolu	Keskmine	Standardhälve	Cronbach'i alfa
Üldine tööga rahulolu	2,33	0,48	0,88
Väline rahulolu	2,57	0,49	0,79
Sisemine rahulolu	2,11	0,50	0,84

Tabel C2

Juhtide läbipõlemise tase võrreldes klienditeenindajate läbipõlemise tasemega (t-test)

	Juhid		Teenindajad		<i>t</i>	<i>df</i>	<i>P</i>
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>			
Isiklik läbipõlemine	2,93	0,75	3,04	0,79	-1,45	400	0,149
Tööga seotud läbipõlemine	2,67	0,74	2,76	0,75	-1,28	398	0,203
Klientidega seotud läbipõlemine	2,09	0,67	2,41	0,71	-4,66	399	0,000

Tabel C3

Subjektiiivse sooritusedukuse seosed isikutevahelise usalduse ja organisatsiooni-poolse toetuse tunnetamisega (Pearsoni korrelatsioonikordaja)

	Subjektiiivne sooritusedukus	Organisatsiooni- poolne toetus	Usaldus kolleegide vastu
Subjektiiivne sooritusedukus	1,00		
Organisatsioonipoolne toetus	0,24**	1,00	
Usaldus kolleegide vastu	0,27**	0,51***	1,00
Usaldus juhtkonna vastu	0,23**	0,63***	0,50***

** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$

Lisa E

Allikakirjete vormistamise näidised

Siin mittetoodud allikakirjete vormistamise juhised koos näidetega [APA kodulehel](#); lisaks võib abi saada [Tallinna Ülikoolis koondatud abimaterjalist](#).

Teadusajakirja artikkel

1. Teadusajakirja artikkel ilma DOI-numbrita teaduskirjastuse andmebaasis või trükiversioonina

Walburg, V. (2014). Burnout among high school students: A literature review. *Children and Youth Services Review*, 42, 28-33.

2. Teadusajakirja artikkel koos DOI-numbriga

McDonald, A., Holttum, S., & Drey, N. St J. (2019). Primary-school-based art therapy: Exploratory study of changes in children's social, emotional and mental health. *International Journal of Art Therapy*, 24(3), 125–138.
<https://doi.org/10.1080/17454832.2019.1634115>

3. Teadusajakirja artikkel ilma DOI-numbrita, koos mitte-andmebaasi URL'iga

West, D., & Heath, D. (2009). Moving forward on digital inclusion: A framework for integrating research, policy and practice. *Journal of Social Intervention: Theory and Practice*, 18(2). <http://www.journalsi.org/index.php/si/article/view/160>

4. Teadusajakirja artikkel artikli numbriga

Gläser-Zikuda, M., Hagenauer, G., & Stephan, M. (2020). The potential of qualitative content analysis for empirical educational research. *Forum: Qualitative Social Research*, 21(1), Article 17. <http://dx.doi.org/10.17169/fqs-21.1.3443>

Muu artikkel

Üldjuhul populaarteaduslikele ajakirjadele ja ajalehtedele ning veebilehtedele teoreetilise tausta avamisel ei tugineta, kuid vajadusel neile viidatakse ja tuuakse allikakirje ka viidete loetelus.

1. Artikkel populaarteaduslikus ajakirjas

Posner, M. I. (2008, October 29). Seeing the mind. *Science*, 762, 673-674.

2. Artikkel ajalehes

Money, L. (2008, December 19). A stitch in time. *The Age*, p. 24.

3. Artikkel elektroonilises ajalehes

Ratnik, M. (2019, 22. March). Kunstiterapeut – uus tegelane kooli tugisüsteemis. *Õpetajate Leht*. <https://opleht.ee/2019/03/kunstiterapeut-uus-tegelane-kooli-tugisusteemis/>

4. Ilma autorita artikkel

New drug appears to sharply cut risk of death from heart failure. (2003, July 15). *The Washington Post*, p. A12.

Tekstis viidata pealkirjaga. Pika pealkirja puhul kasutada lühendatud nimetust: ... ("New drug," 2003).

5. Entsüklopeedia märksõna artikkel

Bergmann, P. G. (1993). Relativity. In *The new encyclopedia Britannica* (Vol. 26, pp. 501-508). Encyclopedia Britannica.

Kui entsüklopeedia märksõnal ei ole autorit, siis algab kirje märksõnaga, millele järgneb aasta.

Raamatud

1. Raamat (üks või mitu autorit)

Betts, D. J., & Deaver, S. P. (2019). *Art therapy research: A practical guide*. Routledge.

2. Raamat koos DOI-numbriga

Jackson, L. M. (2019). *The psychology of prejudice: From attitudes to social action* (2nd ed.). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/0000168-000>

3. Tõlgitud raamat

Fexeus, F. J. & Enblad, C. (2020). *Taastu targalt. Kõigile, kellel napib aega*. (Tõlge K.-R. Haasmaa). Tänapäev. (Originaal ilmunud 2019).

Tekstis viidata: (Fexeus & Enblad, 2019/2020) või Fexeus ja Enblad (2019/2020)

Kogumik; artikkel või peatükk kogumikus

1. Ühe koostaja või toimetajaga kogumik

Heinla, E. (koost.). (2020). *Lapse loovuse hoidmine ja arendamine*. Atlex.

2. Kahe toimetaja ja URL'iga kogumik

Hygum, E., & Pedersen, P. M. (Eds.). (2010). *Early childhood education: Values and practices in Denmark*. Hans Reitzels Forlag.
<https://earlychildhoodeducation.digi.hansreitzel.dk/>

3. Artikkel kogumikus; töös viidatakse loetud artikli autori(te)le, mitte kogumiku autori(te)le

Autio, T., Kuurme, T., & Mikser, R. (2013). Haridus. R. Mikser (toim.), *Haridusleksikon* (lk 69–77). Eesti Keele Sihtasutus.

Coyle-Shapiro, J. A. M. & Parzefall, M. (2008). Psychological contracts. In C. L. Cooper & J. Barling (Eds.), *The SAGE Handbook of Organizational Behavior* (pp.17-34). Sage.

Dillard, J. P. (2020). Currents in the study of persuasion. In M. B. Oliver, A. A. Raney & J. Bryant (Eds.), *Media effects: Advances in theory and research* (4th ed., pp. 115–129). Routledge.

4. Peatükk kogumikus (peatüki autorid kattuvad kogumiku autoritega)

Sizer, F. & Whitney, E. (2019). Performance Nutrition. In *Nutrition: Concepts and Controversies* (15th ed., pp 365-403). Cengage Learning.

Muud allikad

1. Publitseerimata lõputööd ja väitekirjad

Zarei, R. (2017). *Developing enhanced classification methods for ECG and EEG signals* [Unpublished doctoral dissertation, Victoria University].

Kass, K. (2015). *Juhtimisstiilide kasutamise seosed juhi tööalase pingega ja konfliktidega* [Magistritöö, Tallinna Ülikool].

2. Publitseerimata lõputöö TLÜ Akadeemilise Raamatukogu digitaalraamatukogus ETERA

Mägi, K. (2018). *Töölase läbipõlemise seosed töötajate ja juhi vaheliste suhetega* [Magistritöö, Tallinna Ülikool] ETERA. <https://www.etera.ee/s/0SBQAxk14v>

3. Väitekirjad URL'iga (arhiivi nimi enne URL')

Axford, J. C. (2007). *What constitutes success in Pacific Island community conserved areas?* [Doctoral dissertation, University of Queensland]. UQ eSpace. <http://espace.library.uq.edu.au/view/UQ:158747/>

4. Seadused (Riigi Teataja)

Spordiseadus. (2020). RT I, 28.02.2020, 3. <https://www.riigiteataja.ee/akt/1013701>

Isikuandmete kaitse seadus. (2019). RT I, 04.01.2019, 11. <https://www.riigiteataja.ee/akt/104012019011>

5. Raportid

Teadus- ja Arendusnõukogu kõrghariduse kestlikkuse töörühm. (2022). *Kuidas tagada Eesti kõrgharidussüsteemi kestlikkus ja kvaliteet?* <https://valitsus.ee/media/5620/download>

6. Veebileht, mille autori(te)ks on isik(ud)

Shapiro, R. E., & Cowan, R. (2017, January 10). *Key points about caffeine and migraines*. American Migraine Foundation. <https://americanmigrainefoundation.org/resource-library/caffeine-and-migraine/>

Kuupäev lisada vaid olemasolul; tekstiviites kasutada vaid veebilehel avaldamise aastat.

7. Veebileht/andmebaas, mille autoriks on organisatsioon

Sotsiaalministeerium. (2021). *Rahvastiku tervise arengukava 2020-2030*. <https://www.sm.ee/rahvastiku-tervise-arengukava-2020-2030>

Tallinna Ülikool. (2023). *Tallinna Ülikooli loodus- ja terviseteaduste instituudi arengukava aastateks 2023–2027*. [https://www.tlu.ee/sites/default/files/LTI_arengukava_2023-2027%20\(1\).pdf](https://www.tlu.ee/sites/default/files/LTI_arengukava_2023-2027%20(1).pdf)

Tervise Arengu Instituut. (2023). *Psüühika- ja käitumishäired. Tervisestatistika ja terviseuuringute andmebaas, tabel PHK3, 15.06.2023 seisuga*.

https://statistika.tai.ee/pxweb/et/Andmebaas/Andmebaas__02Haigestumus__05Psyyhika_haired/PKH3.px/

8. Veebileht veebisaidil külastuskuupäevaga

Eesti Olümpiakomitee. (n.d.). *Topeltkarjäär: õpingute ja karjäärinõustamine*. Viimati külastatud 27.10.2023, <https://www.eok.ee/tegevus/topeltkarjaar-karjaarinoustamine>

Kui veebilehel aastat pole, tuleb aasta asemel tsiteerimisel kirjutada n.d. (n.d. = *no date* ehk ilma aastata). Kui veebilehe sisu on kavandatud aja jooksul muutuma, kuid seda ei arhiveerita, tuleb lisada viitekirjesse külastamise kuupäev. Kui kasutatakse samal veebisaidil mitut lehte, viidatakse igale lehele eraldi.

Märkus

Elektroonsele kirj vahetusele ja suusõnalisele informatsioonile (nt eksperdi arvamus) antakse viide joonealuse viitena (*footnote*), kus kirjutatakse selgitus, et tegemist on personaalse kommunikatsiooniga, lisatakse info saamise aeg ja vajadusel kommentaar. Personaalset kommunikatsiooni kasutatakse infoallikana lõputöös ainult juhul, kui on tegemist töö seisukohalt äärmiselt olulise idee, lähenemise, teabega, mida ei ole publitseeritud.

Lisa F

Tsitaatide viitamise näidised

Lühike eraldiseisev tsitaat:

“Peamine juhend on see, et tsitaate tuleb kasutada säästlikult ja need peaksid olema võimalikult lühikesed.” (Hirsjärvi et al, 2005, p. 322)

Lühike oma tekstiga integreeritud tsitaat:

“Peamine juhend”, nagu rõhutavad Hirsjärvi jt (2005, p. 322), “on see, et tsitaate tuleb kasutada säästlikult ja need peaksid olema võimalikult lühikesed.”

Lühike parafraseeringuga liidetud tsitaat:

Lõputöös tsitaatide esitamisel on oluline meeles pidada, et neid “tuleb kasutada säästlikult ja need peaksid olema võimalikult lühikesed” (Hirsjärvi et al, 2005, p. 322).

Lühike tsitaat, kust on jäetud välja mõned sõnad:

“Peamine (...) on see, et tsitaate tuleb kasutada säästlikult ja need peaksid olema võimalikult lühikesed.” (Hirsjärvi et al, 2005, p. 322)

Pikemad tsitaadid:

Vanade tavade üle rõõmustamise eelduseks on traditsioonide armastamine:

tundesoojus ongi see, mis muudab meie kultuuri poolt loodud hüved meie silmis väärtusteks. Selle kultuuri omaelu, üksikisikust kõrgemal seisva ja tema elust kauem kestva osaduse loomine, ühesõnaga kõik, mis moodustab tõelise inimsuse, rajanebki rituaali iseseisvumisel, tema muutumisel inimkäitumise autonoomseks motiiviks. (Lorenz, 2014/2018, p. 93)

Arutledes kultuurilise arengu ja evolutsiooni teel tekkinud rituaalide ühise funktsiooni üle, väidab Konrad Lorenz (2014/2018), et:

tundesoojus ongi see, mis muudab meie kultuuri poolt loodud hüved meie silmis väärtusteks. Selle kultuuri omaelu, üksikisikust kõrgemal seisva ja tema elust kauem kestva osaduse loomine, ühesõnaga kõik, mis moodustab tõelise inimsuse, rajanebki rituaali iseseisvumisel, tema muutumisel inimkäitumise autonoomseks motiiviks. (p. 93)

Lisa G

Refereerimise viitamise näidised

Sulgudes viitamine: Töötajad hindavad füüsilise töökeskkonna kvaliteeti olenevalt töökeskkonna avatuse või suletuse ulatusest (Kim & de Dear, 2013).

Narratiivne viitamine: Kim ja de Dear (2013) leidsid, et töötajad hindavad füüsilise töökeskkonna kvaliteeti olenevalt töökeskkonna avatuse või suletuse ulatusest.

Mitmele allikale toetuva refereeringu puhul esitatakse viites kõik allikad ning need järjestatakse tähestikuliselt ja eraldatakse semikooloniga:

Lasteaia tegevuste eesmärgid, sisu, meetodid ja hindamispõhimõtted muutuvad sarnasemaks üldhariduskoolidega (Bennett, 2005; Clausen, 2015; Van Laere et al., 2012).

Tekst, kus on refereeritud erinevaid allikaid ning viidatud eri viisidel:

Viies ülikoolis üliõpilaste seas läbi viidud uuringus leidsid Hausenblas ja Downs (2002b), et vahemikus 3,4% kuni 13,4% nende valimitest olid suure treeningsõltuvuse riskiga. Griffiths jt (2005) leidsid, et 3,0% sporditeaduste ja psühholoogia üliõpilaste Briti valimist tuvastati treeningsõltuvuse oht. Need uuringupõhised hinnangud on kooskõlas väitega, et treeningsõltuvus on suhteliselt harvaesinev (de Coverley Veale, 1995; Szabo, 2000), eriti kui võrrelda neid teiste sõltuvustega (Sussman et al., 2011).

Kui samas lõigus esineb korduv samale allikale refereering, ei pea autorile aastat lisama:

Brackenridge (1997) on väitnud, et sportlaste seksuaalne ärakasutamine nende treenerite poolt sarnaneb intsestiga, kuna treener-sportlane suhe sarnaneb isa-tütar suhtega. Brackenridge kohaselt on see nii eriti noorte tüdrukute ja teismeliste puhul, kes näevad treeneris nii isakuju kui ka treenerit ja sõpra.

Pikema refereeringu puhul (üks terve lõik), tuleb alustada lõiku autori(te) nime(de)ga (autor tekstis, aasta sulgudes); lõigu lõppu viidet enam ei lisata:

Numerato ja Balioni (2011) on defineerinud sotsiaalse kapitali varjukülge olukordadena, kus usaldus, sotsiaalsed sidemed ja ühised uskumused ning normid, mis võivad mõnele inimesele kasulikud olla, on kahjulikud teistele üksikisikutele, aga ka spordiliikumisele ja ühiskonnale laiemalt. Spordisotsioloogia uuringute kontekstis määratlevad nad lisaks negatiivsele funktsioonile selle ka sotsiaalse üksuse kontekstis, kuna nad mõistavad seda

katsetena manipuleerida ja kuritarvitada usaldust, et saavutada konkreetne kasu, mis on vastuolus üldisemate spordiarengu eesmärkidega.